Sisäministeriö **Asiantuntijalausunto**

Pelastusosasto 8.9.2016

Neuvotteleva virkamies Veera Parko

Hallituksen esitys laeiksi puolustusvoimista annetun lain, aluevalvontalain ja asevelvollisuuslain muuttamiseksi (HE 94/2016)

Hallituksen esityksessä puolustusvoimien tehtäviä ehdotetaan muutettavaksi siten, että puolustusvoimilla olisi edellytykset osallistua nykyistä laajemmin kansainvälisen avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan. Puolustusvoimista annettuun lakiin lisättäisiin myös säännökset kansainvälisen avun vastaanottamisesta.

Sisäministeriön pelastusosasto korostaa, että lainsäädäntömuutoksia valmisteltaessa on huolehdittava siitä, että kansainvälisen avun antamisen ja vastaanoton tilanteissa viranomaisten välisten toimivaltasuhteiden tulee pysyä selkeinä, eivätkä toimivalta- ja johtosuhteet saa hämärtyä nopeaa ja tehokasta päätöksentekoa ja operatiivista toteuttamista vaativissa kansainvälisen avunannon ja -pyytämisen tilanteissa. Tästä näkökulmasta on tärkeää, että puolustusvoimista annetun lain muutosehdotuksessa puolustusvoimien pyytämä ja antama kansainvälinen apu toiselle valtiolle, EU:lle tai kansainväliselle järjestölle on rajattu puolustusvoimien toimialaan kuuluvaan apuun (ehdotettu 12 §).

Ehdotetun 12 §:n käsitteet ovat linjassa pelastuslain (379/2011) 38 §:n sääntelyn kanssa, minkä mukaan sisäministeriö voi sen lisäksi mitä valtioiden välillä on sovittu, Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella päättää pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, milloin avun antaminen ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi on perusteltua. Sisäministeriö voi pykälän mukaan myös pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä.

Voimassa olevan puolustusvoimista annetun lain 12 §:n mukaan puolustusvoimat voi osallistua toista Suomen viranomaista tukeakseen pelastus- ja muun vastaavan avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai niihin rinnastettavan tapahtuman johdosta. Puolustusvoimat voi osallistua avun antamiseen kalustolla, materiaalilla tai asiantuntija-avulla. Käsillä olevassa lain muutosehdotuksessa puolustusvoimien osallistumista avun antamiseen toiselle valtiolle toisen Suomen viranomaisen tukena koskevaa voimassa olevaa 12 §:ää muutettaisiin niin, että se kattaisi laajemmin puolustusvoimien kansainvälisen avun antamisen ja muun kansainvälisen toiminnan sekä tarvittaessa myös voimakeinojen käytön. Säännöksen sanamuotoa on tarkennettu siten, että tukea voidaan antaa toimivaltaisen ministeriön pyynnöstä.

Pelastusosaston näkemyksen mukaan on tärkeää, että toimivaltaisen pelastusviranomaisen on mahdollista pyytää puolustusvoimien tukea kansainvälisen pelastustoimen avunantotilanteissa. Puolustusvoimien tuki toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle olisi käytännössä kalusto-, materiaali- tai asiantuntijatukea. Pelastustoimen alaan liittyvässä avunantotilanteessa pelastustoimen muodostelmiin voi kuulua myös sotilasresursseja, jolloin niiden tehtävänä on ensisijaisesti

pelastustoiminta. Tällä perusteella tehtävä ei muodostu sotilaalliseksi tehtäväksi, vaan on luonteeltaan toimivaltaista pelastusviranomaista tukeva. On syytä huomioida, että kansainvälisen pelastustoiminnan avunantojärjestelyjä ohjaavat kansainväliset normit, sitoumukset ja sopimukset, joiden osalta kansallisesti noudatettavat periaatteet on kirjattu pelastuslain 38 §:ään, jonka kansainvälisen pelastustoiminnan määritelmää esitetään tarkennettavaksi (HE 107/2016 vp).

Pelastusosasto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että pelastusviranomaisen toimivalta rajoittuu Suomen valtion alueelle. Pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetussa avunannossa ei ole kyse pelastusviranomaisten lähettämisestä suomalaisin toimivaltuuksin ulkomaille. Kyse on Suomen antamasta henkilöstö- ja materiaaliavusta ulkomaan toimivaltaisille viranomaisille, joiden alaisuudessa nämä toimivat. Siksi pelastustoimen lainsäädännössä ei ole säännöksiä pelastusviranomaisen tuesta toiselle Suomen viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella.